Kırgızistandaki Ahıska Kürtleri - I

Nilüfer DEVRİŞOVA

1944'te Türkler, Kürtler, Hemşinliler olmak binlerce insan, Ahıska'dan Orta Asya'ya sürgün edildiler. Soğuk kış günlerinde, hayvan vagonlarında bir ay süren yolculuk sırasında çok kayıp verdiler. Sağ kalanlar, tohum gibi Orta Asya ülkelerine serpildiler. Ahıska'dan sürülen bu insanların çekeceği bin bir acı, asıl bundan sonra başlıyordu. Çile, huzursuzluk, yurtsuzluk, Ahıskalının alın yazısı oldu. 65 yıldan beri Ahıskalıların hayatı gurbetlerde savrulup gitmektedir. Sovyetler Birliği zamanında vatana dönüş müracaatları havada kaldı. Dönebilenler de Gürcü yöneticileri tarafından geri gönderildi.

Biz bu yazımızda yıllar önce bizim gibi Ahıska topraklarından uzak diyarlara sürülen Kürt kardeşlerimizden bahsedeceğiz. Bugün Orta Asya topraklarında Ahıskalı göçmen Kürtlerin sayısı çoktur. Bunların büyük bir kısmı Kırgızistan'dadırlar. Celalabat, Oş ve Bişkek şehirleri başta olmak üzere birçok köy ve kasabalarda yaşamaktadırlar. Kırgızistan'da yaşayan Ahıska Kürtlerinin sayısının 33.000 olduğu söylenmektedir. Çoğunun hayat tarzı, kültür ve konuşma dilleri Ahıska Türklerinden farksızdır. Bazıları Kürt olduğunu bile kabullenmiyor, istisnasız "Ben Türk'üm!" diyor. Kürt olduğunu kabullenenler bile Türklerle kardeş olduklarını ve aralarında hiçbir farkın olmadığını söylüyorlar.

Ahıskalı Kürtleri biraz daha yakından tanımak, geçmişte yaşadıkları sıkıntıları ve bugün yaşadıkları hayat biçimlerini öğrenmek için Ahıskalı yaşlı ve genç Kürt kardeşlerle konuştuk. Bişkek'in Oroh köyünde yaşayan Recep dede, Ahıska'daki mutlu hayatını ve bugüne kadar yaşadığı acı tatlı hatıralarını anlattı. İşte sorularımız ve cevapları:

Recep dededen, Ahıska'nın hangi köyünde ve hangi tarihte doğduğunu soruyoruz.

Ben, Recep Mirzayev. 1925'te Ahıska'nın Tsxalpile köyünde doğdum. Köyümüz Türkiye'ye çok yakındı, arada sadece küçük bir nehir vardı diğer taraf Türkiye'ydi. Türkiye'de okunan ezanlar ve öten horozların sesi bizim köyden duyuluyordu. Oralarla ilgili çok güzel hatıralarım var. Türkiye tarafına çok geçerdik, bahçelerden elma toplardık. Ellerimiz, kucaklarımız dolu elmalarla evimize gelirdik. İkinci Dünya Savaşı başlayınca araya duvar diktiler, ondan sonra bir daha geçemedik.

Recep Mirzayev torunları Said ve Hanife'yle.

Şimdi akrabalarınız nerede yaşamaktadır?

Annem ve babam 1946'da Özbekistan'da vefat ettiler. Büyük kardeşim 1992'de, küçük kardeşim de 2009'da vefat ettiler. Ablam çifte vatandaşlığa sahip, hem ABD'de hem de Irak'ta yaşıyor. Diğer akrabalarımın çoğu Irak'ta ve ABD'de yaşıyorlar.

Ahıska'dayken okula gittiniz mi?

Evet, okula gittim kızım. Beşinci sınıfa kadar okudum. Köyümüzde okulumuz vardı, Dersler, Azerî Türkçesiyle veriliyordu. Hocalarımız da Azerî'ydi. Bütün dersler okutuluyordu, coğrafya, tarih, matematik… 1941'den sonra başka okulda okumaya başladım. Orada ancak bir sene okuyabildim; çünkü beni çalışmak için Azerbaycan'a gönderdiler. 17 yaşında Azerbaycan'daki Karadiz demiryolu istasyonunda çalışmaya başladım. Bir sene sonra, yani 1943'te izinle eve geldim.

Ahıska'nın hangi köyleri Kürt'tü ve sayıları ne kadardı?

Ahıska'nın birçok köyünde Kürtler yaşıyordu. Hatırladığım kadarıyla Çaral'da iki aile, Çıxet'te üç aile vardı. Bunun gibi Cağısman, Adigön, Abastuban, Gomora'da da Kürtler yaşıyordu ama miktarını tam olarak bilemiyorum. Ama bütün köyleri çok iyi hatırlıyorum. Eğer gidersem her yeri size gösterir anlatırım. Bilhassa Adigön'ü çok iyi hatırlıyorum, hiç unutamadım oraları.

Çevre köylerde kimler yaşıyordu? Onlarla aranız nasıldı?

Çevre köylerde ve bizim köyde Türkler, Ermeniler ve Gürcüler yaşıyorlardı. Bunlardan başka milletten yoktu. Biz dört ayrı millet çok iyi yaşıyorduk. Aramız iyiydi, hiçbir anlaşmasızlık yoktu, kardeş gibi yaşıyorduk.

Devlet sizi hangi milletten görüyordu? Devletle aranız nasıldı?

Gürcüler bizi ayırmıyordu. Türk-Kürt fark etmezdi onlar için. Devletle de aramız iyiydi. Sürgüne kadar çok iyi yaşıyorduk. Bu yüzden bizim oralardan sürülmemiz bana çok garip geliyor. Devletle çok iyi geçinirken nasıl oldu da biz buralara sürüldük…

Âdetleriniz nasıldı? Ramazanda oruç tutulur muydu?

Bütün âdetlerimiz vardı kızım. Düğünleri, sünnet törenlerini kendi âdetlerimize göre yapardık. Nasıl ki şimdi burada yapıyoruz, orada da öyle yapardık. Buna da kimse bir şey demezdi. Ramazanlarda hepimiz oruç tutardık. Camilere rahatlıkla gidip ibadetlerimizi yapardık. Türklerle beraber cuma namazlarına, bayram namazlarına giderdik. Bizim köyde Müslüman az olduğu için cami yoktu; bu yüzden bize yakın olan Vale köyüne giderdik. Bizim köyle arası on beş dakikaydı.

Peki, sürgün nasıl gerçekleşti? Nasıl oralardan sürgün edildiniz?

14 Kasım'da evimizin önüne askerler geldi. Bizi Orta Asya'ya sürgün edeceklerini ve gerekli eşyalarımızı toplamamız için üç saat mühlet verdiklerini söylediler. Bu haber karşısında ne olduğunu anlayamadık. Bizim köyde beş aile Kürt'tü. Birkaç aile de Türk… Diğerleri hep Ermeni'ydi. Ermenilere kimse bir şey demedi, sadece Türklerin ve Kürtlerin sürüleceğini söylediler. Her evde üçer asker vardı. O gece hepimizi hayvan vagonlarına doldurdular. Aramızda öyle çocuklar vardı ki ne anası vardı ne de babası… Babaları savaşa gönderilmişti; onların çocukları bile vagonlara sıkış tepiş dolduruldu. Sürgün yolculuğu çok uzun sürdü. Her istasyonda bize yemek veriyorlardı, açlıktan ölmememiz için.

Hanife ile Nilüfer

Sürgünde Ahıska Kürtleri... nerelere gönderildi? Toplu olarak mı yaşıyordunuz? Diğer sürgündeki Türklerle ve Hemşinlilerle aranız nasıldı?

Sürgünde Kürtler, Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'a gönderildiler. Hepimiz dağınık vaziyette değişik köylerde yaşıyorduk. Biz ailece Semerkant'a geldik. Diğerlerini başka yerlere gönderdiler. Bizimle beraber sürülen Türkler ve Hemşinlilerle aramız iyiydi. Sürgünden önce de çok iyiydi. Aramızda hiç kötü şey yaşanmadı.

Sürgünün sebebini ne olarak görüyorsunuz?

Sürgünün sebebini anlamadık ki, devletle de,

İsabali Mürseloğlu

Gürcü ve Ermenilerle de bir derdimiz yoktu. Bir gün ansızın askerler geldi. "Alman ordusu buralara gelecek! Onun için sizi buradan çıkaracağız!" dediler. Şimdi anlıyorum ki onların hedefi Ahıska'yı bizim elimizden almakmış. Belki de bizi çekemediler, çünkü çok iyi yaşıyorduk.

Vatana dönüş konusunda ne düşünüyorsunuz? Genel olarak Kürtler neler düşünüyor?

Ben, Ahıska'ya dönmek istiyorum. Ama çocuklar dönmek istemez. Çünkü onlar buralara alıştılar, zorla da tutup götüremezsin. Ben oraları görüp bildiğim için geri dönmeyi istiyorum. Yaşlı olan herkes isteyecektir geri dönmeyi. Ama gençler istemez. Onların dünyaya bakışı başka. Irak'a gitmek isteyebilirler.

Şu anda yaşadığınız memleketten memnun musunuz? Başlıca problemleriniz nelerdir?

Evet, memnunum kızım. Allah'a şükür çok iyi yaşıyoruz. Bana göre fark etmez. Yaşlandık artık, daha ne isteyebiliriz ki… Gençlerimizin geleceğinin iyi olmasını isteriz, bunun için devlet imkân sağlasın. Yıllar önce bizim yaşadıklarımızı onlar yaşamasın.

Recep dedenin sohbetine doyum olmuyor ama sohbetimizi bitirmemiz gerekiyor. Sohbete Recep dedenin torunları Said ve Hanife'yle devam ediyoruz.

Said'e Ahıska'ya dönmek isteyip istemediğini soruyoruz.

Köyümüzden ve akrabalardan dönenler olursa ben de dönerim. Fakat oraya ilk önce gezip görmek için gitmek isterim. Eğer beğenirsem sonra gelir ailece gideriz. Daha oraları ne gördüm ne de hayat biçimini bilirim. O yüzden acele karar vermek istemiyorum.

Kendine vatan olarak nereyi görüyorsun?

Geçen sene Türkiye'ye gittim oraları çok beğendim. Irak'a da gittim, Irak'ı daha çok beğendim. Kürdistan'ı çok beğendim. Oralarda yaşamak isterim. Türkleri çok beğeniyorum, iyi bir millet. Kendime tabiî vatan olarak Irak'ı görüyorum. Gelecekte ailem ve akrabalarımla beraber Kürdistan'da yaşamak isterim.

Türk-Kürt ilişkilerini nasıl buluyorsun?

Türkiye'de iki sene Kürt olmama rağmen hiçbir zorluk çekmeden çalıştım. İstediğim gibi çalışıyor, istediğim gibi de geziyordum. Kimse beni rahatsız etmedi. Türkiye'nin Kürtlere hiçbir kötülüğü yok, sadece onlar gücünü yanlış yolda kullanan ve iki kardeş milleti birbirine düşman eden insanların peşindeler. **Türkiye, Kürtlerle değil PKK'yla savaşıyor.** Ben, Irak'tan Türkiye'ye geçerken yanımda Kürt bayrağı vardı. Sınırda hepsini aldılar, Türkiye'ye o bayraklarla girmeme izin vermediler. Türklerin bu tutumunu haklı buluyorum. Bayrak bile olsa tedbir alınmalıdır diye düşünüyorum. Başka millet de aynısını yapardı. Bu konuda Türkiye'yi kınamıyor, takdir ediyorum.

Peki, milletinin geleceği için ne yapmak istersin?

Milletim yıllardan beri gurbetlerde dağınık bir şekilde sürgün hayatı yaşıyor. İstiyorum ki milletimin çektikleri son bulsun. Bütün Kürtlerin aynı topraklarda, aynı bayrak altında, huzurlu bir şekilde yaşamasını, aynı dili konuşmasını, aynı kültürü yaşamasını isterim. Eğer elimden gelirse bunları yapmak isterim.

Said'le sohbetimizden sonra sıra Hanife Hanıma geliyor. Hanife'nin düşündükleri bambaşka. Hanife'ye Ahıska'ya dönmek isteyip istemediğini soruyorum.

Tabiî isterim! Ahıska'ya dönmeyi çok istiyorum. Dedelerimiz, ninelerimiz yıllar önce Ahıska'dan sürüldüler. Oralar bizim vatanımız.

Türkiye'yi mi yoksa Gürcistan'ı mı kendine daha yakın devlet olarak görüyorsun?

Türkiye'yi çok seviyorum, ama kendime yakın devlet olarak Gürcistan'ı görüyorum. Çünkü atalarımız oralarda doğdu, oraları kendine vatan edindiler.

Kendine vatan olarak nereyi görüyorsun?

Vatan olarak Gürcistan'ı görüyorum. Irak'ta yaşamak istemiyorum. Orada ayrımcılık var. Irak'ta

Kürt başka, Türk başka… Ben bunu istemiyorum. İstiyorum ki Türk de bir olsun Kürt de.

Bu kadar konuşunca söz PKK terör örgütüne geldi. Acaba Hanife, PKK hareketine nasıl bakıyordu?

Kürtlerin Türklere böyle davranmasını hiç doğru bulmuyorum. Onlar, Türk-Kürt ayrımcılığı yapıyorlar. Türkleri Kürtlere ve Kürtleri de Türklere düşman etmeye çalışıyorlar. Hâlbuki biz aynı milletin insanlarıyız. Geçmişe baktığımız zaman Türklerle o kadar çok ortak yönümüz var ki, aynı dini, aynı kültürü paylaşmışız; aynı topraklarda yüzyıllar boyu yaşamışız. Bugün Türkiye'de yaşanan çatışmaya bir anlam veremiyorum. Onlar böyle kan dökerek, çatışarak neyi halledecekler? Her şeyi doğru yoldan çözmeliler. Kürt-Türk bölücülüğü olmamalı. Bizler aynı milletin insanlarıyız.

Sohbetimize Bişkek'in Zarya köyünde yaşayan İsabali dedeyle devam ediyoruz. İsabali Mürseloğlu, 1928'de Ahılkelek'in Xıryan köyünde dünyaya gelmiş. İsabali dedeye memleketteyken okula gidip gitmediğini soruyoruz.

Okulda üçüncü sınıfa kadar okudum. Derslerimiz Gürcüceydi. Okulda bütün dersler vardı. Daha sonra bizim okula Azerbaycan'dan öğretmen geldi ve Azerice öğrendim.

Devlet sizi hangi milliyetten sayıyordu? Sizler kendinizi kim olarak görürdünüz?

Devletin bizimle bir ilgisi yoktu. Türk-Kürt fark etmezdi. Bizi aynı milleten sayıyordu. Öyle ayrımcılık olduğunu hatırlamıyorum. **Ben şahsen kendimi Türk olarak biliyorum.** Hepimiz aynı milletteniz. Bana göre hepimiz aynıyız. Kürtlüğünü kabul edip bunu açıkça söyleyenler çoktu.

Kürtler Ahıska'nın hangi köylerinde yaşıyorlardı?

Nüfuslarını bilmiyorum ama şu köylerde Kürtler yaşamaktaydı: Koltaxev, Rustav, Oxere, Orpola, Horoma, Odunda, Uravel, İntel, Agara, Saguli, Gankit, Xiryan, Tirbon, Tibet…

Çevre köylerde kimler yaşıyordu? Onlarla ilişkileriniz nasıldı?

Çevre köylerde Gürcüler, Ermeniler ve az sayıda da Azeriler vardı. Köyümüzde ve etrafında daha çok Ermeniler yaşıyordu. Hepsiyle aramız iyiydi. Türkiye'den gelen Ermeniler bizim gibi konuşuyorlardı. Onlar bizden kız alırlardı biz de onlardan alırdık.

Âdetleriniz nasıldı? Komünizm zamanı Ramazanda oruç tutulur muydu?

Âdetlerimizi yapıyorduk. Oruç tutar, kurban keserdik.

Sizce sürgünün sebebi neydi?

Kızım, gece saat ikiydi, askerler evimize geldiler. Türklerin gelip bizi basacağını söylediler. Bu yüzden bizleri Orta Asya'ya sürgün edeceklermiş. Bize söylenen buydu. Herkesle aramız iyiydi. Bu sürgünün sebebini hâlâ anlamış değilim.

Kendinize en yakın devlet ve millet olarak kimi görüyorsunuz?

Ben en yakın millet de devlet de Türkiye'dir. Atatürk'ün milletini kendime yakın görüyorum kızım.

Not: Bu röportajları yapmamda yardımlarını gördüğüm Resul Raşidov ve İzmire Odabaşeva'ya teşekkür ederim. N. D.

M. FAHRETTİN KIRZIOĞLU

KÜR-ARAS/ARAN-KÜRTLERİ

"VI. TÜRK TARİH KONGRESİ"NE SUNULAN TEBLİĞ

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ – ANKARA

http://e-magaza.ttk.org.tr/switch.php?file=ProductInfo&cat_id=88&product_id=2110

Kırgızistan'da Yaşayan Ahıska Kürtleri-II

Nilüfer DEVRİŞOVA

Stalin'in "Türk, Kürt, Hemşin" diye ayrı ayrı isimlendirerek fakat aslında hepsinin ortak Türk kültürü çerçevesinde yer aldığını bildiği için 1944 yılında sürgüne gönderdiği Ahıska Kürtleriyle yaptığımız konuşmaların ikinci bölümünü veriyoruz.

Röportajımızın birinci bölümünde Ahıska Kürtlerini yakından tanımaya çalışmıştık. İkinci bölümde, Kürt kültürünü ve sürgün vahşetini daha da yakından tanıyacağız. Farklı insanların konuşmalarını derlediğimiz bu bölümde yine Türk-Kürt ilişkileriyle ilgili birçok mesajlar okuyacaksınız.

Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'in Kant ilçesine bağlı Budyonovka köyünde yaşayan İsmail Paşaev ve gelinleriyle beraberiz.

İsmail Paşaev, 1960'ta Kırgızistan'da doğmuş. O günden beri Kırgızistan'da yaşıyor. Ailesi, 1944'te Ahıska'nın Azmana köyünden sürülmüş buralara. Sürgünü yaşayan babası Azmanalı Yaşali Paşaev 80 yaşında Kırgızistan'da vefat etmiş.

Ahıska Kürtlerinin yaşayış biçimlerini merak edenler ve öğrenmek isteyenler için yine ilgiye değer röpörtaj hazırladık.İşte merak edilen sorular ve bilinmeyen cevaplar:

Biz soruyoruz, onlar cevaplıyor. İşte sorular, işte cevapları.

❒ İsmail Bey, aileniz sürgünde nereye sürüldü?

Ailem, 1944 sürgününde Ahıska'nın Azmana köyünden Kazakistan'a sürüldü. 1905 doğumlu dedem, bizden önce 1938'de Kavkaz'a sürülmüş. Biz 1965 yılına kadar Cambul (Taraz)'da yaşadık. Daha sonra Kırgızistan'a yerleştik. Kırgızistan'a geldiğimizde kolhoz bize sahip çıktı, ev verdi. Zor günler yaşadık ve o zorlukları aştık. Allaha şükür bugün buralara geldik. Şimdi burada evimiz de var, ekin ektiğimiz yerimiz de… Hayvanlarımız var minibüslerimiz var. Bugünlük çok iyi şartlarda yaşıyoruz ama geleceğimiz nasıl olacak bilmiyoruz…

❒ Babanızın ve dedelerinizin sürgünle ilgili hatıraları var mı? Sizlere sürgünle ilgili neler anlatırlardı?

Evet, babamın özellikle hiç unutamadığı birçok hatıraları vardı. Ahıska'daki yaşayışlarını, evlerini bilhassa kendisini çok derinden etkileyen sürgünü çok anlatırdı. Ahıska'da bütün milletlerle çok iyi yaşarlarmış, bütün Ahıskalıların durumu çok iyiymiş. Hepsinin sürüleri, hayvanları varmış. Bir gün hiç beklemedikleri sürgünle karşılaşmışlar! Ansızın vatandan kopmaları bir gün içinde gerçekleşmiş. Sürgün ise çok ağır şartlarda geçmiş. Açlıktan ve soğuktan binlerce insan gözleri önünde ölmüş. Sürgün sırasında bütün akrabalar birbirinden kopmuş. Daha sonra birbirini bulmuşlar. 1938'de Kavkaz'a sürülen dedem bizleri daha sonra Cambul'da buldu. Dedem Kürt'tü, ilk eşi de Kürt'tü. Kavkaz'a sürüldüğü zaman Azeri bir hanımla evlenmişti. Acı tatlı bizim şennik çok şey gördü bacican!

❒ Dedelerimizin ata yurdu olan Ahıska'ya dönmek istiyor musunuz?

Millet giderse bugünden hazırım gitmeye. İnsan kendi başına gitmeye korkuyor açıkçası. Çünkü orada bizi bekleyen, bize yardım edecek birileri yok. Atalarımızın yaşadığı zamanlarda her şeyleri vardı. Sıkıntı çekmeden yaşıyorlardı. Ama her şeylerini ellerinden aldılar. Bugün eğer kendi başımıza oralara dönersek, nelerle karşılaşacağımız belli değil. Bu sebepledir ki buradaki evimizi, mallarımızı bırakıp gitmekten korkuyoruz.

❒ Vatan olarak kendinize nereyi görüyorsunuz?

Kendime vatan olarak Türkiye'yi görüyorum. Bizim çoğu akrabalar Türkiye'de yaşıyorlar. Eşimin akrabaları İzmir'de yaşıyorlar. Gidersem sadece Türkiye'ye

giderim, başka ülkeye gitmek istemiyorum. Meselâ bazı Kürtler Irak'a gitmek istiyorlar ama, ama bunların sayısı azdır. Çoğu sadece Türkiye'yi istiyorlar.

❒ Evde kendi aranızda hangi dilde konuşuyorsunuz?

Evde hem Kürtçe, hem Türkçe, hem de Rusça konuşuyoruz. Benim iki gelinim Türk, biri Kürtçe anlamıyor; bu yüzden Türkçe ve Rusça da konuşuyoruz. Ama genellikle Kürtçe konuşuruz.

❒ Kürt âdetleri nasıldır? Hâlâ eskisi gibi âdetlerinizi yaşayabiliyor musunuz?

Âdetlerimiz Türklerle aynı. Nasıl ki onların bizim de öyle. Bizler Türklerle beraber büyüdük; bu yüzden her şeyimiz benziyor. Çok şükür dinimizi, dilimizi, örf ve âdetlerimizi kaybetmeden o şartlar altında bugüne gelebildik.

❒ Sizce Türk-Kürt ilişkileri nasıl olmalı?

Türk-Kürt ilişkilerini ben çok iyi buluyorum. Burada meselâ iki millet de birbiriyle çok iyi geçiniyor. Benim iki gelinim de Türk. Eğer Türklerle aramız kötü olsaydı kızlarını bize vermezlerdi. Türklerle Kürtler arasında kız alıp vermeler çok oluyor. Bizim Türklere kötülüğümüz yok bacican. *Kötü millet yoktur, kötü insanlar vardır.* Bazı Türklerle arasını bozan Kürtlerin yaptıklarını bütün Kürtler adından yapılmış gibi kabul etmek yanlıştır. Bizim için Türk de bir Kürt de bir. Bizler yabancı ülkelerde yaşıyoruz; ayrımcılık yapmadan birbirimize destek çıkmalıyız.

İsmail Beyle bunları konuştuk. Sonra gelinlerine dönüyorum. Gelinleri Yıldız Hanım ve Kifayet, Ahıskalı Türk. Onlar, Ahıskalı Kürtlerle hemşehri ve aynı kültürü yaşadıklarından evlenmiş ve mutlu bir yuva kurmuşlar. Arada dil zorluğu olsa da ortak dilleri var.

❒ Yıldız İsmailova, sekiz senelik evli ve üç çocuk annesi. Yıldız Hanıma soruyorum: Eşinizle nasıl ve nerede tanıştınız?

Eşimle bir düğünde tanıştım. Ben Kazakistanlıyım. Eşim Kazakistan'a halasının yanına düğüne gelmişti. Düğünde birbirimizi gördük ve sevdik. Tanışmamızdan on gün sonra nişanlandık; bir ay sonra da evlendik.

❒ Peki, aileniz buna karşı çıkmadı mı?

Hayır, ailem karşı çıkmadı. Biz birbirimizi seviyorduk. Bizde öyle ayrımcılık yapmazlar, eğer gençler birbirini seviyorlarsa evlendirirler.

❒ Dil ve kültür konusunda size zor olmadı mı alışmak?

Dil konusunda biraz zorlandım tabii. Altı ay sonra Kürtçeyi öğrendim. Şimdi tam konuşabiliyorum. Meselâ yemekler konusunda pek zorlanmadım, çünkü yemeklerimiz neredeyse aynı. Kürtlerin kendilerine ait bazı mahallî yemekleri var; onları da kısa zamanda öğrendim. Her şeye alıştım, neredeyse ömrümün yarısı burada geçti.

❒ Kazakistan'da, sizin yaşadığınız yerde de Kürtler var mı? Onlarla münasebetleriniz nasıl?

Evet, oralarda da Kürtler var. Hepsiyle ilişkilerimiz çok iyi. Kazakistan'da ki Kürtler buradakilere göre daha modernler.

❒ Kifayet Hanıma dönüyoruz. Revşen kızı Kifayet, iki sene önce daha çok gençken 17 yaşında evlenmiş ve simdi bir çocuk annesi. O Kürtçe bilmiyormuş. Soruyorum: Kürtçe bilmediğine göre evdekilerle nasıl anlaşıyorsun?

Evdekilerle Rusça ve Türkçe anlaşıyorum. Genellikle Rusça konuşuruz. Önemli olan saygı ve sevgi. Bazı değişik âdetler olsa da bizimle onların kültürü arasında çok büyük farklar yok. Bir problemimiz yok ●

Not: Bu röportajları yaparken yardımını gördüğüm amcam Sabircan İbragimov'a teşekkür borçluyum. N. D.

